

Методичні рекомендації щодо діяльності соціального педагога в 2024/2025 н.р.

Найбільш руйнівною обставиною сьогодення є війна в Україні. У зв'язку з цим проблеми мають і діти, і дорослі. Але вони переживають і розв'язують їх по-різному, справляючись чи не справляючись з ними. Усі вони потребують допомоги у формуванні життєстійкості. Але, в першу чергу, це діти, які пережили травматичні події, діти з сімей внутрішньо переміщених осіб, діти військовослужбовців, діти, які повернулись з тимчасово окупованих територій та з-за кордону, діти з особливими освітніми потребами, педагоги і батьки, які працюють із такою категорією. Тому сьогодні, в умовах воєнного стану, психологічна служба закладу освіти покликана сприяти покращенню умов для розвитку кожного суб'єкта освітнього процесу, здійснювати психологічну підтримку й надавати кваліфіковану допомогу здобувачам освіти, учителям, батькам.

Нестабільні умови навчання, зниження мотивації, мінливий психоемоційний стан учнів та вчителів, їх перевантаження, - вимагає здійснення соціально-психологічного супроводу учасників освітнього процесу, який спрямований на збереження і зміцнення психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, подолання наслідків травми у дітей, надання психосоціальної підтримки (ПСП) для надолуження освітніх втрат. Адже будь-які психоемоційні фактори можуть підкріплювати початий процес освітніх втрат і тим самим ускладнювати його.

Для організації роботи у 2024-2025 н.р. рекомендуємо скористатися методичними рекомендаціями:

- Перша психологічна допомога. Алгоритм дій (лист МОНУ від 04.04.2022 №1/3872-22): <http://surl.li/djhbxax>

- Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні (лист МОНУ від 29.03.2022 №1/3737-22): <http://surl.li/dskbws>

- Методичні рекомендації для працівників психологічної служби освітніх закладів щодо пріоритетних напрямів психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу учасників освітнього процесу у 2022/2023 н.р.

2023/2024 н.р.:

<https://docs.google.com/document/d/1k8K1hiFx9c4i4lu05uLIMCwDQZ9LaH7e/edit>,
https://nmcpssr.blogspot.com/p/blog-page_41.html

- Методичні рекомендації щодо діяльності соціального педагога у 2022/23 н.р., 2023/24 н.р.: <https://yarmolytska.blogspot.com/p/blog-page.html>

- Порядок дотримання етичних вимог до діяльності психолога/соціального педагога:

https://docs.google.com/document/d/1p_rE75CvMet6aTVyP7sXc5a6RCamtSA/edit

Для того, щоб ефективно здійснювати професійну діяльність, соціальному педагогу потрібно знати свої функціональні обов'язки і належним чином планувати свою роботу.

Нагадуємо, що орієнтирами у плануванні роботи соціального педагога закладу освіти є нормативно-розпорядчі документи (<http://surl.li/yakeor>)

Актуальними залишаються напрямки роботи, зазначені у ст. 76 Закону України «Про освіту», «Положенні про психологічну службу у системі освіти України» (<http://surl.li/euclng> , <http://surl.li/wggsnm>)

Свою поточну роботу соціальні педагоги фіксують відповідно до листа МОН від 24.07.2019 № 1/9-477 «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України» (<https://is.gd/habrEf>).

Соціальні педагоги також можуть ефективно працювати дистанційно, використовуючи різноманітні сервіси зв'язку та спілкування (GoogleMeet, Zoom, Skype, Viber, телефон, електронну пошту, сайт закладу, власний блог, соціальні мережі та ін.) відповідно до напрямків своєї роботи, здійснювати онлайн-консультування як додатковий засіб, підключений до процесу консультування «тет-а-тет», або як незалежний процес.

Розглянемо найбільш важливі напрями професійної діяльності соціального педагога на 2024/25 навчальний рік.

1. Психосоціальна допомога та підтримка.

Сьогодні в галузі освіти спостерігається збільшення негативних наслідків освітніх втрат та освітніх розривів, які носять комплексний характер і мають тенденцію до накопичення й поглиблення у разі відсутності вчасних і ефективних заходів із їх виявлення та подолання.

Психосоціальна підтримка (ПСП) як частина програм з надолуження освітніх втрат має передбачати:

- навчання вчителів надання психосоціальної та психоемоційної підтримки;
- інтеграцію соціально-емоційного навчання в освітній процес;
- відслідковування психічного стану дітей;
- перенаправлення до професійної допомоги у складних випадках;
- супервізію для вчителів.

Згідно Указу Президента України від 24.02.2022 № 70/202, працівники психологічної служби повинні надавати соціально-психологічну допомогу учасникам освітнього процесу в кризових ситуаціях та дітям, що пережили психотравмуючі події, стали жертвами насильства та торгівлі людьми, потребують психологічної, педагогічної реабілітації та соціальної реінтеграції для відновлення оптимального психічного стану й соціальної життєдіяльності, підвищення рівня психологічної стійкості особистості.

Для здійснення ПСП в освітньому закладі потрібно дотримуватися принципів захисту дітей від будь-яких форм жорстокого поводження, насильства, а також політики абсолютної нетерпимості до будь-якої форми сексуального домагання, сексуальної експлуатації та наруги.

В рамках ПСП соціальні педагоги здійснюють:

- профілактику поведінкових та ін. негативних наслідків на травмуючу подію;
- навчання вчителів, батьків надавати психосоціальну та психоемоційну підтримку дітям, вчасно реагувати на прояви труднощів під час освітнього процесу;
- навчання базових навичок самопомоги та соціально-емоційних компетенцій в учасників освітнього процесу;
- створення та підтримку в освітньому закладі безпечного

середовища (запобігання та протидії булінгу, кіббербулінгу, насильству, торгівлі людьми, жорстокому поводженню, девіантній поведінці);

- інтеграцію та адаптацію дітей, які перебувають у СЖО, в тому числі дітей з ВПО, до нового учнівського колективу;
- відновлення та підтримку соціальних та сімейних зв'язків дитини;
- налагоджують міжсекторіальну взаємодію для надання комплексної ефективної підтримки та допомоги;
- профілактику професійного вигорання педагогів;
- залучення дітей до позашкільних закладів, гуртків, секцій для їх самореалізації, розвитку творчих здібностей, зняття емоційної напруги;
- оприлюднюють на вебсайтах, інформаційних стендах закладу освіти контакти служб, організацій що надають соціально-психологічні послуги, забезпечують правову підтримку та захист дитини та сім'ї.

Впершу чергу психосоціальна допомога надається: особі, яка пережила травмуючу чи кризову ситуацію; особі, яка має суїцидальні думки або поведінку чи стани, які загрожують здоров'ю особи та її оточенню.

Ознайомитись з Алгоритмом надання психосоціальної допомоги в закладі освіти, із змістом психосоціальної підтримки учнів, які потребують більш інтенсивної підтримки, з Алгоритмом перенаправлення травмованих дітей до інших фахівців, можна у минулорічних методичних рекомендаціях: <https://yarmolytska.blogspot.com/p/blog-page.html>.

Соціальні педагоги мають акцентувати увагу на стратегії роботи з учнями щодо розвитку позитивної самооцінки, створенню комфортних умов для повернення учнів до навчання, усунення подальших негативних впливів. В плані роботи має обов'язково бути питання подолання поведінкових наслідків травматичних інцидентів, налагодження контакту, довіри та комунікації між усіма учасниками освітнього процесу із надолуження освітніх втрат, надання кваліфікованих рекомендацій з даних питань педагогам та батькам.

Важливим кроком у здійсненні ПСП учасників освітнього процесу відіграє психоедукація (пояснення і донесення до учасників освітнього процесу необхідної інформації про психічне здоров'я, психологічні проблеми та їх наслідки для особистості), яка спрямована збереження психічного здоров'я та соціального благополуччя. Психоедукацію можна здійснювати за допомогою проведення воркшопів, майстер-класів, практичних занять, тренінгів, годин соціального педагога, інформаційних буклетів, відеофільмів, групових лекцій, презентацій, флеш-мобів, інтернет-ресурсів тощо.

2. Психоемоційна стабілізація учасників освітнього процесу.

Стан стресу, невизначеності, травми відобразилося на навчанні, розвитку та здоров'ї дітей. Розвинені соціально-емоційні навички – це передумова подолання таких викликів, формування відчуття впевненості та стабільності в майбутньому. Тому варто продовжувати роботу щодо навчання технік та методів стабілізації психоемоційного стану, відчуття безпеки, моделювання спокійної та контрольованої поведінки.

Важливо звертати увагу на дітей, які пережили втрату. Реакція дитини на смерть близької людини може бути різною, залежно від її віку та досвіду, інтелектуальних здібностей, стосунків із померлою людиною, того, як реагують на це інші члени сім'ї. Головне — не приховувати правду і не зволікати. Якщо розказати дитині, що сталося, вона буде більше довіряти, і це допоможе їй

пережити втрату близької людини і стабілізувати та відновити свій емоційний стан. Тому необхідно формувати в учнів навички стресостійкості, відчуття безпеки, щоб вони могли підготуватись, впоратися, адаптуватися до викликів долі, відновитися після травмуючої події. Соціальні педагоги мають бути обізнаними щодо психологічного впливу травматичних інцидентів та вміти надавати практичну, соціальну та емоційну підтримку учасникам освітнього процесу. Корисним буде практичний посібник технік зіцнення «Діти та війна» <https://clipr.cc/0v4Yy>.

Соціальні педагоги разом з батьками можуть розробляти спільні стратегії підтримки емоційних і поведінкових потреб здобувачів освіти вдома. Спільно з педагогами фахівець до дитини може застосовувати стратегії керування поведінкою в класі, вправи на розслаблення, саморегуляцію та тренування соціальних навичок.

Під час війни часто виникають випадки, коли є необхідним кризове втручання (спроба самогубства чи насильницький випадок), що вимагає додаткових консультацій, перенаправлення до додаткових зовнішніх ресурсів (спеціалізовані державні, громадські служби підтримки). Тому в закладі освіти повинна бути запроваджена система перенаправлення. Ознайомитись з Алгоритмом перенаправлення можна за посиланням: <https://yarmolytska.blogspot.com/p/blog-page.html>.

З метою стабілізації психоемоційного стану здобувачів освіти та їхнього налаштування на навчання в закладі можна впровадити «годину соціального педагога» (як позакласну роботу, не менше, ніж 1 раз на місяць для кожної групи/класу) та факультативні курси: <http://surl.li/zagcqm>. Факультативні курси, спецкурси, курси за вибором мають мати гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» (<http://surl.li/sfqfjc>) і бути спрямовані на збереження і зміцнення психічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу для підвищення їх психологічної культури. Також можна скористатись матеріалом «Психологічна хвилинка»: <https://clipr.cc/9Tdz3>

Рекомендовано використовувати навчально-методичні матеріали щодо роботи в умовах війни, які розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО»: <http://surl.li/fghtqt>, на вебсайті ТОКІППО у рубриці «Психологічна допомога»: <https://tokippo-psychological-help.blogspot.com/>, на блозі НМЦППСР : <https://nmcpssr.blogspot.com/>.

3. Запобігання торгівлі людьми, експлуатації дитячої праці.

Проблема торгівлі людьми, експлуатації дитячої праці в Україні на сьогодні залишається актуальною і потребує впровадження просвітницько-профілактичних заходів з підвищення рівня правової свідомості всіх учасників освітнього процесу з питань запобігання торгівлі людьми, формування навичок безпечної поведінки здобувачів освіти під час подорожі, у новому місці перебування та вдома, виховання поваги до прав та основних свобод людини, толерантного ставлення до постраждалих від торгівлі людьми та експлуатації, формування інформаційної обізнаності щодо послуг працевлаштування, про ризики експлуатації.

З метою підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу у питаннях протидії торгівлі людьми, соціально-психологічної допомоги постраждалим від насильства та торгівлі людьми, фахівці психологічної служби можуть скористатися інформаційними ресурсами, які розміщені за посиланнями:

<http://surl.li/kauto> , <http://surl.li/kopimg>; <http://surl.li/lqeqsc>; <http://surl.li/gaxsnt>;
<http://surl.li/njrdaj> ; <http://surl.li/jzpenh>; <http://surl.li/ggtxhs>; <http://surl.li/xbjrzw>;
<http://surl.li/wqamqb>; <http://surl.li/qdvhbn> ; <http://surl.li/kopimg>.

4. Протидія та запобігання булінгу, домашньому насильству, жорстокому поводженню з дітьми.

Важливим аспектом в роботі соціального педагога залишається питання створення безпечного та підтримуючого освітнього середовища для навчання та розвитку кожної особистості, що передбачає впровадження у закладі освіти стратегії та програми щодо попередження насильства, булінгу, виникнення конфліктів. Серед важливих кроків можна виділити: формування у дітей навичок ненасильницької поведінки, побудови конструктивного діалогу, впровадження політики нульової толерантності до будь-яких проявів насильства, забезпечення психологічної підтримки для постраждалих від насильства, розробка в закладі алгоритму звернення за допомогою та звітування про випадки насильства, створення особистої мирної стратегії поведінки в конфлікті.

Важливо, щоб діти та педагоги відчували себе в безпеці та знали, що їхні права будуть захищені. Для цього необхідно активно залучати батьків через проведення інформаційних кампаній серед громадськості до процесу профілактики насильства, вирішення проблем, які можуть виникати в закладі освіти

З нормативно-правовою базою з питань протидії та запобігання насильству можна ознайомитись за посиланнями: <http://surl.li/dumogb> ; <http://surl.li/pqhffp> , <http://surl.li/bjwuda> , <http://surl.li/zgine>. Корисні матеріали щодо роботи у цьому напрямі розміщено за посиланнями: <http://surl.li/pihfpw>, https://nmcpsr.blogspot.com/p/blog-page_21.html, <http://surl.li/klskgi>, <http://surl.li/mkjpvw> .

Важливим є надання інформації та контактів в учнівських групах і спільнотах, розміщення інформації в соціальних мережах, на веб-сайтах, інформаційному стенді закладу тощо про суб'єкти та органи до яких можна звернутись у разі порушення прав дитини, жорстокого поводження з нею, зокрема, домашнього насильства.

Нагадуємо, що якщо дитина опинилась у ситуації жорстокого поводження з дитиною (вона постраждала, свідок, кривдник, булер) таку дитину вважають як дитина, яка перебуває у СЖО (Постанова КМУ від 1.06.2020 р. №585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у СЖО»)

5. Запобігання та подолання правопорушень, злочинності, девіантної поведінки серед неповнолітніх.

Враховуючи фізіологічні зміни, мінливість настрою, малий досвід боротьби з проблемами, відсутність критичного мислення, підлітки часто роблять імпульсивні вчинки, які ведуть до деструктивної поведінки: скоєння правопорушень, самогубства, злочинів та іншої ризикованої поведінки.

Бажання бути приналежними до будь-якої соціальної групи, відсутність спілкування з однолітками, батьками, залежність від думки друзів, соціальна ізоляція, зменшення кількості позашкільних закладів освіти тощо, – це фактори, які підштовхують дітей до деструктивних угруповань.

Сьогодні активно поширюється нова субкультура «квадробери» та «фурі», коли діти та підлітки переодягаються в тварин і поводяться як тварини. В соціальних мережах ширяться відео на яких вони імітують поведінку тварин,

спілкуються на їх мові. Такі анімалістичні субкультури не несуть загрози оточуючим до певної межі, оскільки це пов'язано з дорослішанням підлітка, пошуку себе, відстоюванням своєї ідентичності, розвитком творчого потенціалу. Але будь-яка рольова безконтрольна гра у цьому віці може нести загрозу ідентифікації особистості. Тому варто батькам, педагогам слідкувати за поведінкою та емоційними станами, цікавитися причиною саме такого вибору, доносити можливі ризики/загрози (при спілкуванні у соцмережах за аватаркою «фурі» може бути і злочинець), надавати альтернативу фізичного розвитку через залучення до активних видів спорту, які будуть цікавити дитину.

Рекомендується проводити години спілкування з дітьми для попередження їх втягнення до неформальних угруповань, небезпечних для життя квестів, азартних ігор, надавати учасникам освітнього процесу алгоритм дій в ризикованих ситуаціях, інформувати їх про номери «гарячих ліній». Під час такої роботи можна скористатися матеріалом за посиланням: <https://bit.ly/3jdpS9W>, <http://surl.li/mweisc>, <http://surl.li/xogwdb>, <http://surl.li/qwjijb>, <https://bit.ly/39GpVHZ>, <http://surl.li/jhpygq>.

Також потрібно проводити інформаційні кампанії щодо оволодіння учнями знаннями та навичками, необхідними для формування культури ЗСЖ; формування конструктивних способів комунікації та навичок ненасильницької поведінки; формування психосоціальної стійкості до стресу; залучати дітей до гуртків, батьків до участі у шкільних та позашкільних заходах.

За умови виявлення таких груп або факту вступу дитини в одну з таких груп, інформуйте:

- кіберполіція (<https://www.cybercrime.gov.ua>) – цілодобово;
- поліція: 102;
- адміністрація навчального закладу;
- Національна «гаряча» лінія для дітей та молоді: 116 111 – з мобільних, 0 800 500 225 – зі стаціонарних тел. (пн. - пт. з 12.00-20.00);
- Національна «гаряча» лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації: 116 123 – з мобільних або 0 800 500 335 – зі стаціонарних тел. (цілодобово);
- Messenger @childhotline.ukraine
- Instagram @childhotline_ua
- Telegram @CHL116111

В зв'язку з війною, проблема суїцидальних спроб серед дітей загострилась. Діти, перебуваючи під впливом стресу, депресії через втрату близьких, домівки тощо, інколи єдиним виходом зі складної життєвої ситуації вбачають суїцид.

Першочерговою умовою превенції суїциду є формування обізнаності учасників освітнього процесу щодо факторів ризику суїцидальної поведінки і сигналів тривоги, що мають привернути їхню увагу.

За умови виявлення зазначених ознак у здобувачів освіти потрібно звернутися:

- Гаряча лінія з профілактики суїцидів – <https://lifelineukraine.com/>;
- Перша національна лінія довіри для попередження суїциду: 7333;
- Лінії допомоги при кризових ситуаціях (лист МОН України, ДНУ «ІМЗО» № 21/08-1233 від 08.08.2024).

6. Профілактика адиктивної поведінки

Зловживання психоактивними речовинами, алкоголем, наркотиками, тютюнопаління, інтернет-залежність та інші види адиктивної поведінки стають все більш поширеними серед підлітків, що вимагає посиленої профілактичної роботи в діяльності соціального педагога. Адже попередження таких негативних явищ серед дітей та молоді має важливе значення щодо збереження здоров'я та зниження ризику виникнення академічної неуспішності, соціальної ізоляції, проблем з психічним здоров'ям, злочинної поведінки.

7. Підтримка дитини та сім'ї внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дитини та сім'ї, яка перебуває у складних життєвих обставинах (СЖО).

Одне із першочергових завдань, без виконання якого не може бути якісного навчання, поряд зі створенням безпечних умов, є інтеграція в дитячі спільноти дітей, які опинилися в умовах війни - діти ВПО, діти військовослужбовців, діти, які повертаються з-за кордону, діти з тимчасово окупованих територій, діти, які зазнали фізичних або психологічних травм та інші вразливі категорії дітей. У таких дітей спостерігається посилена травматизація і прагнення соціально адаптуватися. Адже передумовою соціалізації дитини є потреба в соціальних контактах з дорослими та однолітками. Вони намагаються привернути до себе увагу, бути поміченими через байдужу, активну чи напружену поведінку. Саме такі діти, у першу чергу, потребують соціально-психологічного супроводу.

Соціальна інтеграція передбачає - підготовку дитини до включення в нову дитячу спільноту та підготовку самої дитячої спільноти до прийняття дитини: розвиток недискримінаційного середовища, рівний доступу до ресурсів, активна участь у цьому процесі самої дитини. Тобто дитини повинні усвідомлювати себе як неповторною особистістю і, водночас, як приналежність до певної дитячої спільноти. Це потребує особливої мобілізації та оптимізації зусиль здобувача освіти у відповідь на ці зміни. Тому мета ПСП дітей з категорії ВПО – подолання проблем розвитку, викликаних пережитим досвідом вимушеного внутрішнього переміщення.

Завданням соціальних педагогів щодо інтеграції є налагодження міжособистісної комунікації учасників освітнього процесу на засадах ненасильницького спілкування для зменшення агресії, комунікативних бар'єрів, ізоляції, уникнення або розв'язання конфліктів, створення командного простору співпереживання і взаємопідтримки. Тобто соціальний педагог повинен допомогти дитині адаптуватися до нового середовища: створити дружню атмосферу в класі, сприятливу для відкритого спілкування та ефективної взаємодії між різними «звичаями, традиціями, поглядами» учасників соціуму:

Соціально-психологічний супровід внутрішньопереміщених дітей з питань їх адаптації до освітнього закладу містить 3 складові:

1. Забезпечення умов для оптимального розвитку: створення безпечної та сприятливої ситуації для розвитку дитини, розкриття її здібностей; створення сприятливого соціально-психологічного клімату в освітньому закладі, сім'ї; просвіта педагогів, батьків; міжсекторіальна взаємодія і мультидисциплінарний підхід до вирішення проблем.

2. Стимулювання розвитку через підтримку дитини: забезпечення індивідуального соціально-психологічного супроводу дітей; залучення дітей до участі в діяльності позашкільних освітніх закладів.

3. Усунення перешкод для розвитку дитини: допомога батькам у

налагодженні соціальних зв'язків із місцевими службами; соціально-педагогічна допомога учням в інтеграції, адаптації до нового освітнього середовища, налагодження соціальних зв'язків; недопущення у дітей ретравматизації, перенаправлення до інших спеціалістів.

Дітям, які повернулися із-за кордону, інколи теж потрібна допомога у налагодженні, відновленні соціальних зв'язків із однокласниками. Цьому може допомогти залучання їх до позаурочних, позашкільних заходів, волонтерства, благодійних акцій, проведення занять для розвитку комунікативних вмінь, створення дружньої атмосфери в дитячій спільноті, формування навичок командної роботи тощо.

Про соціально-педагогічний супровід дитини ВПО та її родини можна скористатись матеріалами за покликанням:
<https://yarmolytska.blogspot.com/2022/08/202223.html>

Нагадуємо! У роботі з дітьми, сім'ї яких стали вимушеними внутрішніми мігрантами, соціальному педагогу доречно керуватись Порядком взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у СЖО, затвердженим Постановою КМУ № 800 від 3.10.2018 р.
(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text>)

8. Соціально-педагогічний патронаж дітей з особливими освітніми потребами (ООП)

Діти з ООП найчастіше піддаються підвищеному ризику стресових ситуацій, внаслідок чого втрачають базове відчуття безпеки. Як наслідок – часті різкі зміни настрою, з'являються поведінкові, когнітивні та емоційні розлади, проблеми у навчанні та взаємодії з іншими. Тому такі діти потребують більше уваги та посиленої підтримки оточуючих дорослих, насамперед емоційної.

Соціальний педагог разом з іншими учасниками Команди супроводу (мультидисциплінарної групи) здійснює соціально-педагогічний патронаж дитини з ООП та її батьків (Наказ МОН України № 609 від 08.06.2018 р.), але в межах своїх професійних обов'язків.

Для відновлення у дитини з ООП відчуття безпеки, соціальний педагог спільно з педагогами повинні сформувати позитивний мікроклімат в дитячому колективі через налагодження толерантної взаємодії між учнями, між батьками і дитиною з ООП, формування навичок безконфліктного спілкування, залучення дитини до спільного проведення часу з однокласниками, до участі в гуртках, позашкільних заходів з урахуванням її можливостей. Для відновлення стабільності та створення опори під час навчання, важливо для дітей відновити старі соціальні ритуали та створити нові (прощання, вітання тощо), проводити психогімнастичні вправи, навчати соціально прийнятних способів вираження своїх емоцій, спільно з дитиною розробляти та вивчати алгоритм дій у певній небезпечній ситуації через складання соціальної історії. Крім того фахівець повинен інформувати педагогів та батьків про можливі стресові ситуації для дитини з ООП, про засоби впливу під час реагування на надзвичайну ситуацію, про навички самопомогти щодо збереження дитячого та власного психосоціального здоров'я.

9. Формування медіакультури

Безпосереднім джерелом інформації для сучасних дітей є медіа-засоби. Тому потрібно формувати належний рівень медіакультури серед учнів, що передбачає розвиток та формування навичок критичного аналізу, адекватного

оцінювання, осмислення різноманітної медіапродукції, створення власних медіапродуктів на основі усвідомленої системи цінностей і переконань у взаємодії з іншими людьми, інформувати про цифрові права та нормативну базу регулювання цифрових прав громадян.

Важливо проінформувати учасників освітнього процесу, що в умовах війни розповсюдження конфіденційної інформації про людину, навіть за її згодою, може становити загрозу для життя і здоров'я людини та її родини, а фільмування освітнього закладу, навіть без присутності людей у кадрі, несе небезпеку всім, хто у ньому навчається та працює.

10. Відновлення власного ресурсу.

Надання ефективної психосоціальної підтримки та допомоги учасникам освітнього процесу вимагає від соціального педагога стабілізації емоційного стану, мобілізації та відновлення свого ресурсного потенціалу. Важливо тверезо оцінювати свої можливості і не намагатися зробити неможливе, якщо у вас немає достатніх знань і навичок. Потрібно берегти власний ресурс, щоб краще піклуватися про інших.

Відповідно до нормативних документів МОНУ, ДНУ «ІМЗО», УНМЦ ППСР НАПНУ, «Стратегії психологізації освіти на період до 2025 року», для організації належного соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу щодо збереження і зміцнення їх психічного здоров'я у 2024/2025 році, соціальним педагогам рекомендовано:

- Сприяти створенню безпечного та підтримуючого освітнього середовища для навчання та розвитку кожної особистості (запобігання насильству, дискримінації, торгівлі людьми, конфліктам тощо).

- Забезпечити правову підтримку та соціально-психологічний захист прав і свобод дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

- Своєчасно надавати психосоціальну підтримку та соціально-правовий захист здобувачів освіти з числа внутрішньо переміщених осіб, тих, хто виїхав за кордон і повернувся, тих, хто повернувся із деокупованих територій.

- Здійснювати соціально-педагогічний супровід інклюзивного навчання та патронаж дітей з особливими освітніми потребами, консультативну і просвітницьку роботу з батьками.

- Систематично здійснювати психоедукацію учасників освітнього процесу щодо збереження їх ментального здоров'я і соціального благополуччя та виявлення емоційних та/або поведінкових розладів у дітей внаслідок травмуючих подій, ситуацій; обмеження чинників ризику його порушення; інформування батьків щодо психологічної травми й підтримки дитини під час навчання.

- Надавати учням інформацію про збереження й зміцнення здоров'я і правила поведінки у небезпечних ситуаціях, знайомити з алгоритмом дій у разі увімкнення сигналу повітряної тривоги.

- Організовувати та проводити просвітницько-профілактичні заходи з охорони психосоціального здоров'я та психосоціальної підтримки відповідно до викликів.

- Впроваджувати в освітньому закладі технології вирішення конфліктів шляхом співробітництва із відповідними закладами у питаннях

запобігання насильства, дискримінації, правопорушень, злочинності серед неповнолітніх.

- Систематично проводити просвітницько-профілактичні заходи, поширювати інформаційно-освітні матеріали серед учасників освітнього процесу з питань попередження насильства, булінгу, торгівлі людьми, експлуатації дитячої праці тощо; формування навичок толерантного спілкування, ненасильницької поведінки; самодопомоги у надзвичайній ситуації; створення безпечного середовища; допомоги у подоланні негативних наслідків травмуючих подій та адаптації до нових обставин життя.

- Посилити інформування здобувачів освіти щодо ризиків вживання наркотичних, психоактивних речовин (ПАР), тютюнопаління, запобігання розвитку залежностей; повідомляти про загрози, які може чинити інтернет (шахрайство, спам, кібербулінг тощо).

- Проводити просвітницько-профілактичні заходи щодо підвищення рівня знань учасників освітнього процесу з питань статевого виховання, ВІЛ/СНІДУ, запобігання суїцидальним проявам і нахилам серед учасників освітнього процесу.

- Активізувати профілактичну роботу з учасниками освітнього процесу з питань попередження правопорушень, злочинності, ігроманії серед неповнолітніх.

- Здійснювати координацію та перенаправлення в разі потреби в наданні індивідуальної психосоціальної підтримки або спеціалізованої допомоги.

- Надавати фахову допомогу педагогам в оволодінні практичними навичками щодо надання здобувачам освіти психосоціальної та емоційної підтримки, розвиток соціальної резильєнтності для надолуження освітніх втрат.

- Проводити роботу з ознайомлення педагогів з технологіями надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу.

- Враховувати у плані роботи закладу освіти години соціального педагога в частині позакласної роботи (не менше ніж 1 раз на місяць для кожної групи/класу).

- Активізувати роботу із запровадження на сайтах закладів освіти сторінки «Кабінет соціального педагога» та онлайн-консультування/надання допомоги.

- Постійно підвищувати свої професійні компетентності у напрямі оволодіння сучасними технологіями допомоги у збереженні соціального благополуччя та ментального здоров'я.